

VELIKI BEG IZ BUDIMPEŠTE: KUDA NESTAJU MILIJARDE NAKON PADA ORBÁNA?

Mađarska se nalazi na istorijskoj raskrsnici. Nakon šesnaest godina nepokolebljive Orbánove vladavine, koju su obeležili sistematsko preuzimanje državnih institucija, ograničavanje slobode medija i bliske veze sa međunarodnom desnicom, pobeda Pétra Magyarja na izborima u aprilu 2026. godine pokrenula je tektonske promene.

Dok se u Budimpešti slavi povratak demokratskim standardima, u pozadini se odvija grozničav proces: odlazeća elita, koja je godinama akumulirala bogatstvo putem državnih poslova i evropskih sredstava, sada traži utočište kod svojih ideoloških saveznika u SAD. Pitanje koje postavlja cela Evropa nije samo kako će teći tranzicija vlasti, već da li će uopšte išta ostati u državnoj blagajni, koju su godinama praznili takozvani „podrepaši“ starog režima.

Trenutna situacija u Mađarskoj je nakon izbora 12. aprila 2026. godine dostigla tačku ključanja. Posle 16 godina neprekidne vlasti Orbána i njegove stranke Fidesz, došlo je do istorijskog preokreta pobedom opozicione stranke Tisza pod vođstvom Pétra Magyarja. Trenutno iz Budimpešte stižu brojni izveštaji o begu kapitala pod okrilje Trumpove administracije u SAD i uništavanju dokaza.

Beg „u okrilje“ Trumpa

Povezanost Orbána i Trumpa nije samo ideološka, već je u 2026. godini postala strateško utočište (prvenstveno zbog straha da će Orbán izgubiti vlast, što se i dogodilo). Mnogi visoki zvaničnici Fidesza i sa njima povezani oligarsi sada traže vize i zaposlenje u američkim institucijama povezanim sa pokretom MAGA (Make America Great Again). SAD pod Trumpovom administracijom vide kao sigurnu luku u kojoj će biti zaštićeni od eventualnih progona nove mađarske vlasti.

Izveštaji navode da privatni avioni iz Beča i Budimpešte prevoze imovinu u SAD, Ujedinjene Arapske Emirate i Urugvaj. S obzirom na to da su SAD pod Trumpovim vođstvom trenutno naklonjene Orbánu, tamo ne očekuju zamrzavanje sredstava koje bi mogla zahtevati nova proevropska vlada u Budimpešti.

Zašto vlast to ne zaustavi?

Razlog zbog kojeg odlazeća vlast (koja je zvanično još uvek u tranzicionom periodu) to ne sprečava je jednostavan: sistem je bio izgrađen za njihovu zaštitu. Tokom 16 godina, Orbán je na ključna mesta u tužilaštvu, policiji i nadzornim organima imenovao svoje lojalne ljude. Glavni tužilac Péter Polt važio je za ključnog čuvara koji je godinama blokirao istrage korupcije. Ti ljudi neće progoniti sopstvene saveznike dok fizički ne budu zamenjeni.

Pojavljuju se ozbiljne optužbe o masovnom uništavanju dokumentacije u ministarstvima. Odlazeći funkcioneri brišu tragove spornih ugovora i trošenja sredstava EU kako bi novoj vladi otežali reviziju. Veliki deo državne imovine je poslednjih godina prenesen na tzv. „javne fondacije“ koje su vodili Orbánovi poverenici. Ovi fondovi su pravno odvojeni od države, što znači da ih nova vlada neće moći jednostavno nacionalizovati ili zapleniti bez dugotrajnih sudskih postupaka.

Ukradene milijarde i šta sledi

U poslednjoj deceniji i po, Mađarska je primila desetine milijardi evra iz kohezionih fondova EU. Kritičari i istraživački novinari (npr. Direkt36) sve su to dokumentovali. Samo nekoliko primera u nastavku: u projektima poput zamene ulične rasvete (kompanija Orbánovog zeta Istvána Tiborcza), kancelarija OLAF je utvrdila teške nepravilnosti. Takođe, na osnovu infrastrukturnih projekata koje su dobijale firme Lórinca Mészárosa, bivšeg montera gasa i Orbánovog prijatelja iz detinjstva, on je za nekoliko godina postao najbogatiji Mađar. Sprovodila se nacionalizacija putem korupcije, koja je primoravala strane kompanije da prodaju udele mađarskim oligarsima pod krinkom nacionalnog interesa.

Novi premijer, koji je već zahtevao ostavku predsednika države i ustavnog suda, obećao je trenutno pristupanje Mađarske Evropskom javnom tužilaštvu (EPPO). To bi omogućilo nezavisnim evropskim tužiocima da istraže krađe evropskog novca, čemu se Orbán grčevito odupirao. Uz beg ljudi i milijardi, sada će sve to biti mnogo teže, a put do eventualnog povratka novca dug.

Beg u SAD znači da će novoj vladi biti potrebna snažna međunarodna pravna pomoć, što će uz trenutne napete odnose između Vašingtona i Brisela biti izuzetno teško. Posmatramo klasičan primer „odlaska sa spaljene zemlje“, gde elita koja je izgubila legitimitet koristi svoje poslednje nedelje moći da spasid sopstvenu kožu i imovinu, oslanjajući se na moćne strane saveznike.

Budućnost Mađarske zavisiće od toga koliko brzo i efikasno će nova vlada uspeti da „uđe u sistem“ koji je više od decenije krojen po meri jednog čoveka. Beg kapitala i ključnih aktera pod okrilje Trumpove administracije predstavlja ogroman diplomatski i pravni izazov, jer se borba za pravdu seli na međunarodni nivo. Ako Magyar uspe da ispuni obećanje o saradnji sa Evropskim javnim tužilaštvom, možda se smeši proces veka u kojem će oni koji su Mađarsku koristili kao lični bankomat konačno morati da odgovaraju, što će u slučaju njihovog odsustva biti veoma teško. Prazni sefovi i uništene arhive ministarstava podsećaju da će put do istine i povratka ukradenih milijardi biti dug, pun pravnih prepreka i političkog otpora odlazećih **struktura.**

doc. dr mag. Bojan Macuh